

העליון משרטט גבול לחילוט כספים: לא יבוצע כשהחשד הוא לעבירות מס בלבד

בית המשפט העליון שב ומבהיר למשטרה ולפרקליטות כי הן אינן יכולות להשתמש בכלי התפיסה והחילוט של רכוש ללא הגבלה • נקבע כי לא ניתן לתפוס מזומנים במהלך חקירת חשד לעבירות מס, כגון אי ריווח על הכנסות. זאת, כאשר אין חשד גם לעבירות הלבנת הון

אלה לוי-וינריב

המדינה לא יכולה לתפוס כסף מזומן בעת חיפוש בנתי חשודים בעבירות העלמת מס, אם הם אינם חשודים גם בעבירות הלבנת הון – כך קובע בית המשפט העליון, שממשיך לשרטט את גבולות התפיסה והחילוט של כספים ונכסים הנחשבים שהושגו באמצעות עבירות. משמעות הפסיקה היא, כי לא ניתן לתפוס כספים שהתקבלו כתוצאה מפעילות חוקית, רק בשל העובדה שקיים חשד שההכנסות בגינם לא דווחו לרשויות המס.

מדובר בהחלטה נוספת של העליון במסגרת שורת החלטות, שבהן הוא שרטט את גבולות התפיסה והחרמה זמנית של כספים למקרה שיוחלט על חילוט במקרה של הרשעה והחילוט (החרמה סופית) והבהיר כי המשטרה והפרקליטות אינן יכולות להשתמש בכלי זה ללא הגבלה. עם זאת, לאחרונה ניתן בעליון פסק דין המסמן היפוך מגמה: נשיאת העליון אסתר חיות השאירה על כנו פסק דין, שמכוחו ניתן לחלט מחשודים ומנאשמים בעבירות הלבנת הון את סכומי העבירה 'ברוטו' – כלומר מבלי לנכות הוצאות 'לגיטימיות', כגון הוצאות מס. השאלה שעמדה לפתחו של העליון היא אם סמכות התפיסה של רכוש וכספים הקשורים לעבירה הקבועה בסעיף 32(א) לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש), חלה על כסף מזומן שלפי החשד קשור לעבירה של אי-דיווח לרשות המסים (סעיף 220 הפקודת מס העבודה) היא התעוררה במסגרת בקשת רשות ערר על החלטתו של המחוזי מרכז בלוד, שקבע כי ניתן לתפוס כספים בביתם של בני משפחה החשודים בבצוע עבירות מס.

השופטת ברקארו. נדרש נוהל מסודר לתפיסת מזומן צילום: אוריה תדמור

שניתן היה לייחס למשיכת כספים ולנטיית הלוואה בנקאית. עם זאת, הוא ציין כי מתעורר קושי בתפיסת הכספים. זאת, מאחר שהמדינה לא הבהירה מהי "עבירת המקור" – עבירת הכספים המנויה ברשימה בחוק איסור הלבנת הון, המאפשרת "תפיסה בשווי" לפי חוק איסור הלבנת הון ולחילופין לא הובהר מהי העבירה שבגינה מהווים הכספים "שכר עבודה", המאפשרת לתפיסת הכספים לפי סעיף 32(א) לפקודת סדר הדין הפלילי.

סיכון לאופציית חילוט

שני הצדדים הגישו עררים למחוזי – המדינה נגד הנחיה החלקית; ובני המשפחה להשבת כלל הסכומים שנתפסו. זאת, לטענתם כי אין בהחוקת

המזומן כדי להעיד על העלמת מס. המחוזי קיבל רק את ערר המדינה, והאריך את תוקף התפיסה של כלל הכספים כ-60 יום. נקבע, כי קיים יסוד סביר לחשד לבצוע עבירות של אי דווח על הכנסות לפי סעיף 220 לפקודת מס הכנסה. זאת, כשהסכום שנתפס היווה "אמצעי" לבצוע העבירות ו"שכר" בעד ביצועו – כנדרש לצורכי תפיסה לפי סעיף 32(א) לפקודת סדר הדין הפלילי. בהקשר זה צוין, כי הפער בין הכנסותיו המדווחות של ג'מיל אבו ג'באר לבין שיעור הסכום שנתפס מבכס יסוד סביר לחשד להעלמת מס, וכי חשד זה מתחזק לנוכח העובדה שהכספים הוסתרו. המחוזי ציין עוד, כי החשד לבצוע

תגובה

"על הפרקליטות לשקול את מדיניותן בעניין חילוט מס"

בא כוחם של בני המשפחה, עו"ד ר' איתן פינקלשטיין, מסר: "מדובר בהחלטה מהפכנית של העליון, אשר ביטל פרקטיקה שבוצעה בעשרות תיקים, ואשר אושרה – בטעות – על ידי בתי משפט שלום ומחוזי. לא ייתכן כי מעבר למס המגיע לכ-50%, ייגבה עוד 100% של הקרן בשל אי ריווח, וזאת עוד לפני מרכיבי ענישה של קנסות, מאסר וכד'. העליון מתח ביקורת חריפה גם על האופי הבלתי סדור של האכיפה בנושא זה, כאשר מעולם לא עלה בדעתן של הרשויות לנסות ולתפוס כספים שהועלמו באמצעות פעילות בחשבונות בנק, וכל פעולות האכיפה בוצעו אך ורק כלפי העלמת הכנסות שבוצעה במזומן. "העליון מאותת לרשויות האכיפה, כי ידון קלה מדי על ההדק בנושא התפיסת לצורך חילוט, בעוד חוקת החפוט עומדת לחשוד. פס"ד זה מצטרף לפס"ד ברהמי (פ"פ 8312/17), שבו קיבל העליון את טענתו, שלפיה התכלית העונשית בחילוט לא יכולה לעמוד בפני עצמה, והורה לשחרר את הרושע. שני פס"ד אלו מהווים קריאת כיוון לפרקליטות לחילוט מהרשאה מדיניתה המקצינה והולכת בנושא התפיסות והחילוט".

חשודים ותפיסות מזומנים

השר לשעבר, בנימין (פואד) בן-אליעזר ז"ל

במהלך חקירה בחשד לשוחד ועבירות מס נתפס סכום מזומן בסך 575 אלף דולר בבספת בבנק

המיליארדר בני שטיינמן

במסגרת חקירה בחשד למתן שוחד נתפסו מזומנים בכספות (החקירה נמשכת, שטיינמן מכחיש את החשדות נגדו ועומדת לו חזקת החפות)

הקבלן גבי מגני

במסגרת חקירה שבטימה הואשם במתן שוחד תפסה המשטרה מזומן בסך 53.8 מיליון שקל. (מגני לא הורשע ועומדת לו חזקת החפות)

צילומים: איל יצהר, אביב חופי, אבינל עוזי ידעות אחרונות

של עבירות מס משתרע על סכומים גדולים בהרבה מהיקף הכספים שנתפסו – בסך משוער של 3.6 מיליון שקל. לבסוף נימק המחוזי את החלטתו, בכך שהשבת הסכום שנתפס או חלקו לבני המשפחה תעמיד בסיכון את פוטנציאל החילוט, ככל שיוחלט על ניהול הליך פלילי נגדם. בערעור שהגישה המשפחה לעליון, באמצעות עו"ד איתן פינקלשטיין, נטען כי למדינה אין סמכות לתפיסת הכספים בטרם הגשת כתב אישום. זאת, גם אם תתקבל הטענה בדבר קיומו של חשד סביר להעלמת הכנסות. עוד נטען כי סעיף 32 אינו מקנה למדינה סמכות לתפיסת הכספים, משום שבנסיבות העניין סכום הכסף המזומן אינו בגדר "חפץ" שבו נעברה עבירת מס (כמו דוח מס), אינו מהווה "שכר" בעד ביצוע עבירת מס ואף אינו משמש "אמצעי" לבצוע עבירה – כנדרש בסעיף 32.

חריגה מתכלית החוק

העליון, ברוב דעות של השופטות דפנה ברקארו וענת ברוך (מול עמדת המיעוט של השופט דוד מינץ), קיבלו את עמדת בני משפחת אבו ג'באר, שלפיה תפיסת הכספים בוצעה בחוסר סמכות. ברקארו קבעה כי סעיף 32(א) לפקודת סדר הדין הפלילי אינו מקנה סמכות לתפיסת כספים בגין חשד להעלמת מס לפי סעיף 220 לפקודת מס הכנסה. זאת, ככל שחשד זה עומד בפני עצמו ואין חשד גם לבצוע "עבירת מקור" – היינו אחת מהעבירות המנויות בחוק איסור הלבנת הון. מפסק הדין עולה, כי נדירים הם המקרים שבהם נתפסו כספים של חשודים בהעלמת מס, לפני הגשת כתב אישום. השופטת ציינה כי גם בנוגע למידתיות – הכף נוטה בבירור לעבר הימנעות משימוש בכלי התפיסה הפלילי, כאשר רשויות המס יכולות לעשות שימוש בכלים פוגעניים פחות. "הדברים אמורים בכלי האורחי של סעיף 194 לפקודה, המאפשר לדרוש מהנישום ערובה לתשלום המס, או לבקש מבניהם"ש צו לעיקול רכוש או אף תפיסה שלו", ציינה השופטת. "תפיסת הכספים ב'מסלול' הפלילי לצורך הקפאת המצב נתון עד לקבלת החלטת רשויות המס לפעול בנתיב האורחי של סעיף 194 מעוררת אי-נחת, מאחר שהיא חורגת לכאורה מתכלית הליך הפלילי ומצטיירת ככלי עזר של המישור האזרחי". השופטת הוסיפה כי התפיסה בעתה ללא קריטריונים ברורים, ובעקבות זאת עולה שאלת ה"אכיפה השיוויונית". היא קראה לקבוע קריטריונים לתפיסת מזומן וכספים בחשבונות בנק. •